

Percepcija legitimnosti nesportskog ponašanja kod studentica i studenata Kineziološkog fakulteta

UDK: 371.8:159.9(497.5 Zagreb)

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 19. 9. 2012.

Tea Čišić¹

Dr. sc. Zrinka Greblo²

Kineziološki fakultet
Sveučilišta
u Zagrebu
zrinka.greblo@kif.hr

Sažetak

Cilj istraživanja bio je utvrditi stupanj prihvatljivosti nesportskog ponašanja na uzorku studenata Kineziološkog fakulteta. U istraživanju je sudjelovalo 60 studentica i 140 studenata koji su ispunili Upitnik percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja, demografski upitnik te su odgovorili na niz pitanja o vlastitom sportskom iskustvu. Na temelju provedenih analiza utvrđeno je da, u situaciji odlučujućeg sportskog natjecanja, mladići više toleriraju lakše prekršaje i verbalnu agresiju sportaša. U usporedbi sa sportašima koji se bave sportovima bez fizičkog kontakta te sportovima u kojima je fizički kontakt direktno zastupljen, sudionici sportova s dozvoljenim fizičkim kontaktom sta-

¹ Tea Čišić studentica je četvrte godine Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Sudjelovala je u programu studentske razmjene Erasmus u sklopu kojeg je jedan semestar odslušala na Katoličkom sveučilištu u Leuvenu (Belgija). Aktivno sudjeluje u istraživačkom radu, a uključena je i u praktični rad s osobama s invaliditetom. U 2012. godini objavila je stručni rad u časopisu *Kondicijski trening*.

² Zrinka Greblo je diplomirala, magistrirala i doktorirala na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a zaposlena je kao viši asistent na Kineziološkom fakultetu u Zagrebu gdje sudjeluje u izvođenju nastave na predmetu Kineziološka psihologija. Do sada je objavila petnaest znanstvenih i stručnih radova te je aktivno sudjelovala na većem broju domaćih i međunarodnih znanstveno-stručnih konferencija.

tistički značajno više odobravaju lakše sportske prekršaje. Dobiveni rezultati upućuju na potrebu za sustavnom edukacijom budućih trenera i nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture o uzrocima i posljedicama nesportskog ponašanja.

Ključne riječi: sport, sportaši, nesportsko ponašanje, agresija, varanje

Uvod

Agresija, nasilje i varanje predstavljaju veliki problem, kako u sportu (Young, 2000.), tako i u društvu općenito (Ajduković, Löw i Sušac, 2011.; Laklija i Alebić, 2012.; Rusac, 2010.; Sesar, 2011.). Međutim, dok se u različitim društvenim sferama sve čvršće zastupa stav prema nultoj toleranciji agresije, u sportskom okruženju opravdanost agresivnih ponašanja, varanja i drugih sportskih prekršaja nerijetko se relativizira i procjenjuje u terminima ostvarene dobiti (Russell, 1993.; Stephens, 1998.). Prema rezultatima istraživanja kojeg je proveo Nixon (1997.), sportaši koji sudjeluju u timskim i kontaktnim sportovima te koji odobravaju agresivno ponašanje u sportu skloniji su primjeni fizičke agresije izvan sportskog terena. Navedeno potvrđuju i rezultati longitudinalnog istraživanja u kojem je utvrđeno da sudjelovanje u hrvanju, boksu, džudu, karateu i dizanju utega vodi ka povećanju antisocijalnoga i nasilničkoga ponašanja izvan sporta (Endresen i Olweus, 2005.). S druge strane, rezultati jednog dijela istraživanja upućuju na to da sudjelovanje u borilačkim sportovima djeluje pozitivno na smanjenje agresivnosti (Daniels i Thornton, 1990.). Na oprečne zaključke upućuju i rezultati istraživanja u kojima je ispitano moralno rezoniranje povezano s aktivnim sudjelovanjem u sportskim aktivnostima. Naime, dok dio istraživača ističe da je sport medij kroz koji se promiču moralne vrijednosti i međusobno poštovanje te koji omogućuje učenje kooperativnosti, vještine pregovaranja, samokontrole i fair-playa (Shields i Bredemeier, 1995.), drugi upozoravaju na to da su u sportu nerijetko zastupljeni različiti oblici varanja (Ogilvie i Tutko, 1971.; Preston i Szymanski, 2003.).

Jedno od mogućih objašnjenja ovih kontradiktornih nalaza leži u činjenici da sudjelovanje u određenom sportu samo po sebi ne dovodi do pozitivnih ili negativnih psihosocijalnih ishoda, već je u procesu usvajanja pozitivnih ili negativnih stavova i ponašanja ključno subjektivno iskustvo mladih sportaša koje je u velikoj mjeri određeno trenerovim stilom rukovođenja te obilježjima šireg socijalnog okruženja u okviru kojeg se mladi sportaš razvija (Guivernau i Duda 2002.; Mahoney i Stattin, 2000.; Vertonghen i Theeboom, 2010.). Rezultati novijih istraživanja upućuju na prisutnost agresivnog ponašanja i varanja na sportskom terenu (Gervis i Dunn, 2004.;

Greblo i sur., 2007.; Guilbert, 2006.; Preston i Szymanski, 2003.), što ukazuje na potrebu za daljnjim istraživanjem sustava vrijednosti i stavova sportaša i trenera.

Agresija se definira kao fizičko ili verbalno ponašanje koje se očituje u neprijateljskim reakcijama prema osobama ili predmetima te namjeri da se nanese šteta, neovisno o tome je li namjera do kraja realizirana (Jarvis, 2006.; Petz, 2005.). Reaktivna agresija praćena je osjećajem ljutnje, a odnosi se na ponašanja koja se izvode s ciljem da se drugoj osobi nanese bol ili ozljeda, bilo na psihičkoj ili fizičkoj razini, dok instrumentalna agresija obuhvaća ponašanja kod kojih je primarna namjera ostvariti neki cilj (npr. pobjedu ili nagradu), pri čemu je nanošenje štete žrtvi sporedno, ali ne mora biti slučajno (Bushman i Anderson, 2001.; Stephens, 1998.). Instrumentalna agresija je relativno često zastupljena u sportu u kojem se agresivno ponašanje (npr. namjerno ozljeđivanje najboljeg protivničkog igrača) koristi kao sredstvo za postizanje cilja (npr. prednosti ili pobjede), što je nerijetko praćeno ovacijama navijača i/ili prešutnim odobravanjem suigrača i trenera. Iz tog razloga, znanstvenici i istraživači u ovom području sve češće upozoravaju na negativne posljedice pristupa prema kojem „cilj opravdava sredstvo“ te ističu da niti reaktivna niti instrumentalna agresija ne bi smjele biti prisutne na sportskom terenu (Husman i Silva, 1984.; Tenenbaum i sur., 1997.). Prije gotovo trideset godina, Husman i Silva (1984.) su istaknuli potrebu za razlikovanjem agresivnog i asertivnog ponašanja u sportu. Prema istim autorima, asertivnost je poželjna osobina koja se odnosi na ponašanja kojima se ne krše pravila sporta i koja nisu izvedena s namjerom ozlijede protivnika već ih obilježava jasna usmjerenost prema izvršavanju zadatka. Odluka o tome je li određeno ponašanje (primjerice prekršaj u rukometu ili nogometu, blokiranje u hokeju ili ragbiju i sl.) asertivno ili agresivno, prepušteno je subjektivnoj procjeni na temelju pravila igre i ponašanja igrača (Husman i Silva, 1984.; Keeler, 2007.). Međutim, subjektivna procjena o suđenju prekršaja i sankcioniranju sportaša pod snažnim je utjecajem imperativa pobjede, stoga se ozbiljnost sportskih prekršaja nerijetko relativizira što povećava stupanj tolerancije i učestalost nesportskog ponašanja na svim razinama natjecanja kako u vrhunskom, tako u rekreativnom i u dječjem sportu (Greblo, i sur., 2011.; Tsai i Fung, 2005.).

Rezultati dosadašnjih istraživanja pokazali su da postoje razlike u agresivnosti i percipiranoj legitimnosti agresivnih ponašanja s obzirom na spol, razinu natjecanja, sportski staž i vrstu sporta. Analize spolnih razlika u pravilu pokazuju da su žene manje agresivne od muškaraca (Jarvis, 2006.). Sukladno tomu, pripadnice ženskoga spola pokazuju manju toleranciju prema agresivnim ponašanjima u sportu (Conroy i sur., 2001.; Maxwell i Moores, 2007.; Tsai i Fung, 2005.; Tucker i Parks, 2001.) te ih u manjoj mjeri izvode, neovisno o vrsti sporta kojim se bave (Coulomb - Cabagno i Rascle, 2006.). Sportaši koji se natječu na višim razinama

te oni koji imaju dužu sportsku karijeru skloniji su odobravanju različitih oblika agresivnog ponašanja (Conroy i sur., 2001.; Coulomb-Cabagno i Rascle, 2006.). Prema rezultatima istraživanja Conroya i sur. (2001.), agresivna ponašanja se u najvećoj mjeri odobravaju u zadnje dvije minute igre, onda kada sportaš procijeni da je suparnik „prvi započeo“, u slučaju kada postoji mala vjerojatnost sankcija te u situacijama u kojima agresivno ponašanje može dovesti do pobjede. Na temelju analize video snimki muških i ženskih prvenstava u rukometu i nogometu, Coulomb-Cabagno i Rascle (2006.) zaključuju da je reaktivna agresija u većoj mjeri zastupljena na nižim razinama natjecanja, dok na višim razinama natjecanja dominiraju instrumentalno agresivna ponašanja. Istraživanje koje su proveli Maxwell i sur. (2008.) na populaciji kineskih sportaša jedno je od rijetkih koje nije u skladu s navedenim rezultatima. Naime, u spomenutom je istraživanju utvrđeno da, izuzev ragbijaša, Kinezi s dužom sportskom karijerom koji se natječu na višim razinama manje odobravaju agresivna ponašanja. Nadalje, empirijski nalazi upućuju na to da su veći stupanj agresivnosti i viša razina tolerancije nesportskih ponašanja karakteristični za sudionike ekipnih sportova te za sportaše koji se bave sportovima u kojima je prisutan fizički kontakt (Conroy i sur., 2001.; Coulomb-Cabagno i Rascle, 2006.; Maxwell i Moores, 2007.; Silva 1983.; Tucker i Parks, 2001.). U istraživanjima u kojima su ispitanici kategorizirani u skupine sportaša koji se bave ekipnim i individualnim sportovima, sudionici timskih sportova u pravilu postižu značajno više rezultate na upitnicima agresivnosti (Maxwell 2004.; Nixon, 1997.). Međutim, analiza obilježja ekipnih i timskih sportova upućuje na to da primjena ove kategorizacije u istraživanjima nesportskog ponašanja nije u potpunosti opravdana. Naime, na taj su način u istu skupinu individualnih sportova uključeni sportaši koji se bave borilačkim sportovima te sportaši koji se, primjerice, bave atletikom i plivanjem, tj. sportovima koji su po svojim obilježjima bitno različiti. Sukladno tomu, u ekipne sportove uključeni su sportovi koje obilježava fizički kontakt između protivnika, što povećava vjerojatnost grubog prekršaja (npr. rukomet), ali i sportovi u kojima ne postoji fizički kontakt između protivničkih ekipa (npr. odbojka). Pored navedenog, ovisno o disciplini o kojoj se radi, pojedini sportovi mogu biti i ekipni i individualni, (npr. štafetne utrke, Davis kup u tenisu, veslanje i sl.). Iz tog razloga, u istraživanjima nesportskog ponašanja, čini se opravdanije sportove klasificirati u kategorije ovisno o stupnju zastupljenosti fizičkog kontakta između protivnika. Prema ovoj podjeli, razlikujemo sportove s direktnim fizičkim kontaktom između protivnika (npr. boks) ili protivničkih ekipa (npr. hokej na ledu), sportove u kojima je fizički kontakt dozvoljen (npr. nogomet, košarka) i sportove bez fizičkog kontakta (npr. atletika, tenis, gimnastika, odbojka). Iako veći broj empirijskih radova govori u prilog hipotezi prema kojoj su agresivnost i nesportska ponašanja učestalija i

prihvatljivija kod sudionika sportova u kojima je zastupljen fizički kontakt (Conroy i sur., 2001.; Coulomb- Cabagno i Rascle, 2006.; Maxwell i Moores, 2007.; Silva 1983; Tucker i Parks, 2001.), dio empirijskih radova upućuje na suprotan zaključak. Na primjer, u istraživanju provedenom na populaciji zagrebačkih srednjoškolaca nisu utvrđene razlike u agresivnosti mladih sportaša koji se bave različitim sportovima, kao ni između sportaša i nesportaša (Bosnar, 2002.). Do sličnog zaključka dolazi i Keeler (2007.) koja je utvrdila da se sudionici sportova s različitim stupnjem fizičkog kontakta ne razlikuju u agresivnosti.

Varanje se definira kao „kršenje principa pravde, odnosno kao kršenje specifičnog pravila ili norme ponašanja“ (McIntosh, 1977., p.185.). Autori u ovom području sve češće upozoravaju na neopravdane racionalizacije nesportskog ponašanja i postupaka koji pripadaju kategoriji varanja, a koji se u sportu nerijetko nastoje prikazati kao oblik strateškog nadmudrivanja protivnika (Eitzen, 2001). Prema Prestonu i Szymannskiju (2003.) varanje u sportu može biti potaknuto željom za pobjedom, ali i težnjom za ostvarenjem osobne koristi, stoga je potrebno razlikovati „varanje s ciljem ostvarenja pobjede“ (npr. sabotiranje protivnika, doping) i „varanje s ciljem postizanja poraza“ (npr. namještanje utakmica). Rezultati dosadašnjih istraživanja pokazuju da je trenerovo nesankcioniranje varanja na treningu povezano s varanjem na natjecanju (Stuart, 2003.), a veća sklonost prema varanju na natjecanju utvrđena je i kod mladih sportaša čiji su treneri dominantno usmjereni na pobjedu i ostvarenje značajnih rezultata (Miller, 2004.). Također, utvrđeno je da je sklonost prema varanju u sportu izraženija kod pripadnika muškog spola te da je u pozitivnoj korelaciji s dobi i dužinom sportskog staža (Shields i sur., 1995.)

Prema teoriji socijalnoga učenja, agresivno ponašanje i varanje predstavljaju naučeno ponašanje koje može biti potaknuto socijalnim potkrepljenjem i/ili imitacijom ponašanja od strane značajnih drugih (Bandura 1973., prema Tenenbaum i sur. 1997.; Casper, 2006.; Coulomb-Cabagno i Rascle, 2006.). Istraživanja u području psihologije sporta pokazuju da mladi sportaši svoje trenere često doživljavaju kao uzore te ih navode kao osobe koje su znatno utjecale na njihove stavove i ponašanja (Duda, 2001.; Smoll i Smith, 2002.). Do sličnog zaključka dolazi Casper (2006) te Guivernau i Duda (2002.) koji ističu da treneri imaju najvažniju ulogu u predviđanju sportaševe odluke o uključivanju u agresivno ponašanje i varanje. Na temelju svega navedenog, odlučili smo istražiti stupanj tolerancije nesportskog ponašanja budućih trenera i nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture. Uzorak studenata Kineziološkog fakulteta odabran je iz dva razloga. Prije svega, riječ je o osobama koje svojim posrednim i neposrednim djelovanjem mogu u velikoj mjeri utjecati na oblikovanje stavova, ponašanja i sustava vrijednosti mladih sportaša. S druge strane, ovi budućí stručnjaci još su uvijek uključeni u proces obrazovanja, a dobiveni rezultati omogu-

čit će oblikovanje smjernica za dodatnu, specifičnu edukaciju studenata Kineziološkog fakulteta o uzrocima i posljedicama nesportskog ponašanja. Stoga smo osmislili istraživanje čiji je cilj utvrditi stupanj prihvatljivosti različitih oblika nesportskoga ponašanja na uzorku studentica i studenata Kineziološkog fakulteta te ispitati razlike s obzirom na spol i obilježja sporta kojim se sudionici istraživanja bave.

Metode istraživanja

Uzorak sudionika

U istraživanju je sudjelovalo 200 sudionika, 140 studenata i 60 studentica, polaznika 2. godine Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Prosječna dob sudionika je 21 godina. Iako se najviše sudionika sa sportom upoznalo između pete i desete godine života (70% sudionika), raspon dobi vezan uz prva sportska iskustva je velik i kreće se od 3 (3%) do 20 godina (0,5%). Većina (78%) studentica i studenata aktivno je sudjelovala ili još uvijek sudjeluje u natjecateljskom sportu. U svojoj sportskoj karijeri, sudionici istraživanja su se natjecali na međunarodnoj (21,5%), državnoj (28,5%) i županijskoj razini (26%) te na školskim natjecanjima (1,5%). Od ukupnoga broja sudionika, 20% studentica i studenata sportom se bavi rekreativno, a 2% sudionika ne sudjeluje aktivno u sportskim aktivnostima. Vremenski period u kojem su se sudionici aktivno bavili sportom kreće se u rasponu od pola godine (1% sudionika) do 19 godina (0,5% sudionika), pri čemu dominantna vrijednost sportskoga staža iznosi 12 godina.

Studentice i studenti koji su sudjelovali u istraživanju dominantno se bave ili su se bavili timskim sportovima (64,8%), dok se znatno manji broj sudionika bavio individualnim sportovima (35,2%). Na uzorku mladića najzastupljeniji sport je nogomet (42,4%), nakon čega slijede košarka (7,2%) i rukomet (7,2%). Najveći broj djevojaka trenira rukomet (24,6%), odbojku (14,8%) i ples (11,5%).

Postupak istraživanja

Istraživanje je provedeno na Kineziološkom fakultetu, u sklopu redovnog nastavnog sata. Sudjelovanje u istraživanju je bilo dobrovoljno, a sudionicima je naglašeno da u svakom trenutku, bez obrazloženja, mogu odustati od daljnjega postupka. Poduzete su sve potrebne mjere zaštite tajnosti podataka o sudionicima, njihovim izjavama i individualnim rezultatima istraživanja. Upitnici su kodirani šifrom koja je dodijeljena po slučaju te ne omogućuje naknadno utvrđivanje identiteta sudionika. Provedbu istraživanja odobrilo je Povjerenstvo za znanstveni rad i etiku Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Mjerni instrumenti

Upitnik percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja (PLNP; Greblo i sur., 2011.) sastoji se od 14 čestica koje pripadaju jednoj od tri subskale: Legitimnost težih prekršaja (npr. „Potplaćivanjem protivničkih igrača osigurati pobjedu u važnoj utakmici“), Legitimnost lakših prekršaja (npr. „Laganje je li loptica udarila u aut“) i Legitimnost verbalne agresije (npr. „Vikanje na suigrača kad pogriješi“). Čestice Upitnika sadrže opise ponašanja koja pripadaju kategorijama fizičke agresije i varanja (koje se, ovisno o stupnju potencijalne štete, nalaze na subskali Legitimnost lakših prekršaja, odnosno na subskali Legitimnost težih prekršaja) te verbalne agresije (subskala Legitimnost verbalne agresije). Subskala Legitimnost težih prekršaja (LTP) sadrži čestice 1, 8, 12 i 14, subskali Legitimnost lakših prekršaja (LLP) pripadaju čestice 4, 5, 6, 7 i 11, a subskali Legitimnost verbalne agresije (LVA) čestice 2, 3, 9, 10 i 13. Zadatak ispitanika bio je da na Likertovoj skali od 5 stupnjeva (1 – potpuno prihvatljivo; 5 – potpuno neprihvatljivo) procijene stupanj prihvatljivosti određenog ponašanja u situaciji važnog / odlučujućeg sportskog natjecanja. Rezultat na svakoj subskali izračunava se kao prosjek odgovora na odgovarajućim česticama, dok se ukupni rezultat na skali Upitnika percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja izračunava kao aritmetička sredina odgovora na svim česticama Upitnika. Viši rezultat na ukupnom rezultatu, pojedinoj subskali ili čestici, upućuje na veći stupanj tolerancije nesportskoga ponašanja. Metrijske karakteristike Upitnika percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja provjerili smo komponentnim modelom faktorske analize. U skladu s skladu s ranijim nalazom (Greblo i sur., 2011), na temelju Guttman-Kaiserovog kriterija utvrđene su 3 značajne glavne komponente, a neortogonalnom rotacijom značajnih glavnih komponenata potvrđena je pretpostavljena faktorska struktura (dostupno na zahtjev). Pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije dobivene u ovom istraživanju iznose 0,62 za subskalu Legitimnost težih prekršaja, 0,85 za subskalu Legitimnost lakših prekršaja, 0,74 za subskalu Legitimnost verbalne agresije te 0,86 za ukupni rezultat na Upitniku.

Osim Upitnika percipirane legitimnosti nesportskoga ponašanja, sudionici istraživanja su ispunili demografski upitnik te odgovorili na niz pitanja o obilježjima njihovog sportskog iskustva.

Rezultati

Kako bismo utvrdili u kojoj su mjeri sudionici istraživanja spremni tolerirati različite oblike nesportskog ponašanja u situaciji važnoga sportskog natjecanja, analizirali smo odgovore na razini čestica PLNP upitnika. U Tablici 1 prikazani su aritmetička sredina (M), standardna devijacija (SD) te minimalni (Min) i maksimalni

Tablica 1. Deskriptivna analiza čestica Upitnika percipirane legitimnosti nesportskoga ponašanja

ČESTICA	M	SD	Min	Max
1. Otkrivanje taktike vlastite momčadi protivniku zbog osobnih interesa (npr. zarada).	1,29	0,71	1	5
2. Vikanje na suigrača kad pogriješi.	2,22	0,92	1	5
3. Trenerovo verbalno ponižavanje igrača za vrijeme utakmice.	1,43	0,78	1	5
4. Lažno optuživanje protivnika za prekršaj.	2,05	1,04	1	5
5. Guranje protivničkog igrača u skoku.	2,58	1,30	1	5
6. Laganje je li loptica udarila u aut.	2,30	1,13	1	5
7. Povlačenje protivnika za dres.	2,88	1,20	1	5
8. Potplaćivanjem protivničkih igrača osigurati pobjedu u važnoj utakmici.	1,18	0,65	1	5
9. Provociranje igrača na protivničkoj klupi uvredljivim komentarima.	1,45	0,84	1	5
10. Vrijeđanje trenera suparničke momčadi.	1,22	0,60	1	5
11. Nepriznavanje krivice nakon počinjenog prekršaja.	2,17	1,08	1	5
12. Fizički obračun u svlačionici nakon što je zbog suigračeve pogreške došlo do poraza.	1,15	0,42	1	4
13. Glasno omalovažavanje stručnosti vlastitog trenera za vrijeme loše utakmice.	1,23	0,56	1	4
14. Podmićivanje sudca.	1,06	0,30	1	3

(Max) rezultat odgovora na svaku česticu. Izuzev čestica 12, 13, i 14, na svim česticama upitnika zabilježen je puni raspon odgovora. Aritmetičke sredine svih čestica niže su od tri, što znači da ispitanici u prosjeku ne odobravaju opisana ponašanja. Najprihvatljivijim ponašanjima ispitanici smatraju „Povlačenje protivnika za dres“ ($M=2,88$, $SD=1,20$), „Guranje protivničkog igrača u skoku“ ($M=2,58$, $SD=1,30$) i „Laganje je li loptica udarila u aut“ ($M=2,30$, $SD=1,13$). Najmanji stupanj odobravanja zabilježen je na česticama 14, 12 i 8, koje glase: „Podmićivanje sudaca“ ($M=1,06$), „Fizički obračun u svlačionici nakon što je zbog suigračeve pogreške došlo do poraza“ ($M=1,15$) te „Potplaćivanjem protivničkih igrača osigurati pobjedu u važnoj utakmici“ ($M=1,18$).

Detaljnijom analizom odgovora na sedmu česticu („Povlačenje protivnika za dres“) utvrđeno je da 39,9% ispitanika takvo ponašanje smatra opravdanim. „Guranje protivničkog igrača u skoku“ prihvatljivo je za 28,9% ispitanika, a „Laganje je li

Tablica 2. Osnovni deskriptivni parametri i rezultati analize spolnih razlika u percepciji legitimnosti nesportskih ponašanja

Legitimnost:	Mladići		Djevojke		t-test	df
	M	SD	M	SD		
– težih prekršaja	1,19	0,40	1,13	0,29	1,15	195
– lakših prekršaja	2,50	0,86	2,19	0,98	2,10 *	194
– verbalne agresije	1,55	0,58	1,41	0,36	2,03 *	194
– nesportskog ponašanja (ukupni rezultat)	1,79	0,52	1,60	0,47	2,44 *	191

* $p < 0,05$

loptica udarila u aut“ odobrava 18,2% ispitanika. Više od 90% ispitanika ponašanja opisana česticama 1, 3, 8, 9, 10 i 13 smatra neprihvatljivim („Otkrivanje taktike vlastite momčadi protivniku zbog osobnih interesa“, „Trenerovo verbalno ponižavanje za vrijeme utakmice“, „Potplaćivanjem protivničkih igrača osigurati pobjedu u važnoj utakmici“, „Provociranje igrača na protivničkoj klupi uvredljivim komentarima“, „Vrijedanje trenera suparničke momčadi“ i „Glasno omalovažavanje stručnosti vlastitog trenera za vrijeme loše utakmice“). Najveći stupanj neprihvatljivosti (98,5%) utvrđen je za čestice pod rednim brojem 12 i 14 („Fizički obračun u svlačionici nakon što je zbog suigračeve pogreške došlo do poraza“ i „Podmićivanje sudca“).

Prema rezultatima prikazanim u Tablici 2, u situaciji važnoga sportskog natjecanja mladići iskazuju viši stupanj tolerancije prema lakšim prekršajima i verbalnoj agresiji.

U odnosu na djevojke, mladići postižu statistički značajnu višu vrijednost i na ukupnom rezultatu na Upitniku percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja. Mladići i djevojke se ne razlikuju s obzirom na percepciju legitimnosti težih prekršaja koje oba spola dominantno smatraju neprihvatljivima.

Nadalje, zanimalo nas je razlikuju li se sudionici istraživanja u stupnju percipirane legitimnosti različitih oblika nesportskih ponašanja ovisno o tome sudjeluju li, ili su sudjelovali u sportovima s direktnim fizičkim kontaktom (hokej na ledu, ragbi, hrvanje, karate, džudo, kick boxing, mixed martial arts), u sportovima u kojima je fizički kontakt dozvoljen (nogomet, rukomet, košarka i vaterpolo), odnosno u sportovima bez fizičkog kontakta sa sportskim protivnicima (atletika, odbojka, tenis, hokej na travi, gimnastika, triatlon, veslanje, plivanje, ples). Od ukupno 200 sudionika, u sportovima s direktnim fizičkim kontaktom sudjelovalo je 14,5% ispitanika, u sportovima u kojima je fizički kontakt dozvoljen sudjelovalo je 50,5% sudionika, dok je 35% sudionika sudjelovalo u sportovima bez fizičkog kontakta s protivnicima.

Tablica 3. Osnovni deskriptivni parametri s obzirom na stupanj zastupljenosti fizičkog kontakta u sportu

Subskale i ukupni rezultat PLNP upitnika	Direktni kontakt		Dozvoljeni kontakt		Bez kontakta	
	M	SD	M	SD	M	SD
Percepcija legitimnosti težih prekršaja	1,17	0,47	1,19	0,39	1,14	0,30
Percepcija legitimnosti lakših prekršaja	2,12	0,83	2,76	0,89	1,98	0,74
Percepcija legitimnosti verbalne agresije	1,56	0,58	1,56	0,57	1,41	0,43
Ukupni rezultat na skali PLNP	1,64	0,49	1,88	0,53	1,54	0,43

Prosječni rezultati na subskalama Upitnika percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja te ukupni rezultat na PLNP upitniku ovisno o stupnju fizičkog kontakta u sportu prikazani su u Tablici 3.

Jednostavnom analizom varijance ispitali smo razlikuju li se sudionici istraživanja statistički značajno u procjenama legitimnosti nesportskih ponašanja ovisno o vrsti sporta kojim se bave (Tablica 4).

S obzirom na utvrđene spolne razlike u percepciji legitimnosti različitih oblika nesportskoga ponašanja, analiza razlika ovisno o stupnju fizičkoga kontakta u sportu provedena je uz kontrolu spola ispitanika. Parcijalizacija spola iz subskala i ukupnoga rezultata Upitnika percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja provedena je pomoću linearne regresijske analize. U skladu s navedenim, u analizi razlika čiji su rezultati prikazani u tablici 4 korištene su rezidualne vrijednosti subskala i ukupnog PLNP rezultata. Visoke razine korelacija između originalnih i rezidualnih vrijednosti upućuju na opravdanost ovog postupka. Korelacije između originalnih i rezidualnih vrijednosti iznose 0,997 za subskalu Legitimnost težih prekršaja, 0,988 za subskalu Legitimnost lakših prekršaja, 0,993 za subskalu Legitimnost verbalne agresije i 0,986 za ukupni rezultat na Upitniku percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja.

Prema rezultatima prikazanim u Tablici 4, sudionici sportova s različitim stupnjem fizičkoga kontakta razlikuju se u percepciji legitimnosti lakših prekršaja te u ukupnom rezultatu na Upitniku percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja.

Scheffé-ovim post-hoc testom utvrđeno je da ispitanici koji posjeduju iskustvo bavljenja sportom u kojem je fizički kontakt dozvoljen u većoj mjeri toleriraju lakše prekršaje u odnosu na ispitanike koji sudjeluju ili su sudjelovali u sportovima u kojima nema fizičkoga kontakta, odnosno u sportovima u kojima postoji direktni fizički kontakt. Nadalje, rezultati post-hoc analize pokazali su da, u odnosu na ispitanike

Tablica 4. Rezultati jednostavne analize varijance kojom je ispitano razlikuju li se sudionici sportova s različitim stupnjem fizičkog kontakta u percepciji legitimnosti različitih oblika nesportskih ponašanja

Subskale i ukupni rezultat PLNP upitnika	F	df	p	Skupine	Post-hoc (Scheffé)
Percepcija legitimnosti težih prekršaja	0,26	195	0,77	1. direktni kontakt 2. dozvoljen kontakt 3. bez kontakta	
Percepcija legitimnosti lakših prekršaja	15,88	194	0,00	1. direktni kontakt 2. dozvoljeni kontakt 3. bez kontakta	1-2* 2-3*
Percepcija legitimnosti verbalne agresije	0,91	194	0,40	1. direktni kontakt 2. dozvoljeni kontakt 3. bez kontakta	
Ukupni rezultat na skali PLNP	7,68	191	0,00	1. direktni kontakt 2. dozvoljeni kontakt 3. bez kontakta	2-3*

* $p < 0,05$; 1-2, 2-3 – skupine između kojih je post-hoc analizom (Schefféov test) dobivena statistički značajna razlika

koji treniraju ili su trenirali sportove bez fizičkoga kontakta, sudionici sportova u kojem je fizički kontakt dozvoljen postižu statistički značajno više vrijednosti ukupnog rezultata na Upitniku percipirane legitimnosti nesportskoga ponašanja.

Rasprava

Prvi problem istraživanja bio je utvrditi stupanj prihvatljivosti različitih oblika nesportskih ponašanja kod studentica i studenata Kineziološkog fakulteta. U skladu s očekivanjima, rezultati su pokazali da budući kineziolozi u prosjeku ne odobravaju nesportska ponašanja. Dobiveni rezultati u skladu su s istraživanjem koje su provele Greblo i Bosnar (2008.) na uzorku polaznika trenerskih studija, ali i s rezultatima istraživanjima provedenih na djeci i adolescentima (Conroy i sur. 2001.; Tucker i Parks, 2001.). Detaljnijom analizom odgovora na čestice PLNP upitnika, utvrđeno je da „Povlačenje protivnika za dres“ i „Guranje protivničkog igrača u skoku“ ispitanici smatraju najprihvatljivijim od ponuđenih nesportskih ponašanja (Tablica 1). Iako su opisana ponašanja odraz instrumentalne agresije, čini se opravdanim pretpostaviti

da je dio ispitanika ove tvrdnje interpretirao kao asertivno ponašanje koje se javlja u žaru igre, što je u konačnici moglo rezultirati većim stupnjem odobravanja spomenutih ponašanja (Greblo i sur., 2011.). Međutim, iako su ispitanici opisana ponašanja procijenili najprihvatljivijima, veliki broj sportskih ozljeda događa se upravo u ovoj „sivoj zoni“ sportskih prekršaja, tj. prilikom guranja i povlačenja protivničkih igrača. U istraživanju u kojem su analizirana obilježja povreda u nogometu, utvrđeno je da se čak 50% fizičkih ozljeda javlja kao posljedica kontakta između igrača suparničkih momčadi, pri čemu se polovica spomenutih ozljeda dogodila uslijed kršenja sportskih pravila (Peterson i sur., 2000.). U skladu s očekivanjem, ispitanici su najmanje prihvatljivima ocijenili ona ponašanja koja podliježu zakonskim sankcijama (npr. potplaćivanje protivničkih igrača i podmićivanje sudaca) te ponašanja koja opisuju reaktivnu agresiju usmjerenu prema suigračima (npr. „Fizički obračun u svlačionici nakon što je zbog suigračeve pogreške došlo do poraza.“). Dobiveni rezultati u skladu su s rezultatima istraživanja u kojem je primjenom istog upitnika utvrđeno da se navedena ponašanja najmanje toleriraju i u slučaju procjene nesportskog ponašanja u kontekstu prijateljske utakmice ili natjecanja (Greblo i sur., 2011.). Iako prosječne vrijednosti odgovora na čestice PLNP upitnika ukazuju na netoleranciju nesportskih ponašanja, pojedinačni odgovori na većini čestica protežu se duž cjelokupnog raspona što upućuje na to da dio ispitanika odobrava različite oblike nesportskog ponašanja (Tablica 1). S obzirom na to da stavovi i ponašanja nastavnika i trenera mogu u velikoj mjeri utjecati na formiranje stavova (Tenenbaum i sur., 1997.) te na usvajanje nesportskog ponašanja kod mladih sportaša (Kimble i sur., 2010.), dobiveni podaci upućuju na potrebu za dodatnom edukacijom studenata Kineziološkog fakulteta s ciljem učvršćivanja stava o nultoj toleranciji nesportskog ponašanja.

Nadalje, očekivali smo da će pripadnici muškoga spola nesportska ponašanja procijeniti prihvatljivijima te da će, u odnosu na djevojke, postići više rezultate na Upitniku percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja. Dobiveni rezultati potvrdili su početnu hipotezu koja je u skladu s ranijim empirijskim nalazima (Conroy i sur. 2001.; Silva, 1983.; Tucker i Parks, 2001.). U odnosu na studentice, studenti su postigli više rezultate na subskalama Legitimnost lakših prekršaja, Legitimnost verbalne agresije te na ukupnom rezultatu PLNP upitnika (Tablica 2). Iako se u istraživanjima rodni razlika u agresivnom ponašanju ne smiju zanemariti biološke predispozicije (Campbell i sur., 1997.), na temelju dosadašnjih istraživanja čini se opravdanim pretpostaviti da se dobiveni rezultati bar djelom uvjetovani kulturološkim utjecajima (Eagly i Wood, 1999.), odnosno različitim socijalizacijskim procesima kojima su muška i ženska djeca izložena tijekom odrastanja (White i Kowalski, 1994.). Pored navedenog, muškarci češće biraju sportove u kojima je zastupljen fizički kontakt, a sudjelovanje u takvim sportovima povezano je s višom razinom percipirane le-

gitimnosti nesportskog ponašanja (Conroy i sur., 2001.). Iako u prošlosti ženama nije bilo dopušteno baviti se sportovima u kojima dominira fizički kontakt, danas se one sve češće opredjeljuju za sportove koji su se tradicionalno smatrali „muškim“ sportovima. Na temelju navedenog, čini se opravdanim pretpostaviti da će se s vremenom rodne razlike u percepciji legitimnosti nesportskog ponašanja smanjiti (Conroy i sur., 2001.; Nixon, 1997.). U prilog tome govore i rezultati istraživanja koji pokazuju da, u odnosu na sportašice koje sudjeluju u sportovima bez fizičkog kontakta, djevojke koje sudjeluju u sportovima u kojima je dopušten fizički kontakt u većoj mjeri odobravaju agresivna ponašanja (Nixon, 1997.; Tucker i Parks, 2001.). No, s obzirom na to da korelacijska priroda spomenutih istraživanja ne omogućuje donošenje zaključka o uzročno-posljedičnim obilježjima ove povezanosti, u budućim istraživanjima trebalo bi ispitati da li se u kontaktne sportove uključuju djevojke koje su po svojoj prirodi sklonije agresivnom ponašanju ili sudjelovanje u navedenim sportovima dovodi do porasta u percepciji legitimnosti nesportskih ponašanja.

S ciljem provjere hipoteze prema kojoj su sudionici sportova s direktnim fizičkim kontaktom, sportova u kojima je fizički kontakt dozvoljen i sportova bez fizičkog kontakta izloženi različitim socijalizacijskim učincima, razlike u stupnju percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja kod sudionika sportova s različitim stupnjem fizičkog kontakta ispitali smo uz kontrolu spola ispitanika. Analizom razlika utvrđeno je da, u odnosu na ostale skupine, sudionici sportova u kojima je fizički kontakt dozvoljen postižu statistički značajno više rezultate na subskali Legitimnost lakših prekršaja te na ukupnom rezultatu na Upitniku percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja (Tablica 4). Dobiveni rezultati su u skladu s rezultatima istraživanja Conroya i sur. (2001.) koji su utvrdili da je sudjelovanje u sportovima s dozvoljenim fizičkim kontaktom statistički značajan prediktor većeg stupnja tolerancije agresivnog ponašanja. S druge strane, u istraživanjima Silve (1983.), Smitha (1979.) te Tuckera i Parksa (2001.) veći stupanj tolerancije agresivnog ponašanja utvrđen je kod sudionika sportova s direktnim fizičkim kontaktom. Razlike u dobivenim rezultatima djelom mogu biti uvjetovane različitom strukturom sudionika uključenih u istraživanje. Naime, razmjerno popularnosti ovih sportova u našoj zemlji, u našem je istraživanju sudjelovao manji broj sportaša koji se bave ragbijem i hokejom na ledu. S obzirom na to da je riječ o izrazito agresivnim sportovima, veći broj sportaša ovog profila mogao je podići prosječnu razinu tolerancije nesportskog ponašanja u skupini sudionika sportova s direktnim fizičkim kontaktom. Pored navedenog, u naše su istraživanje uključeni i sudionici koji se bave borilačkim sportovima koji su izostavljeni iz ranije spomenutih istraživanja. Konačno, istraživanje je provedeno na studentima kineziologije koji, iako su se dominantno bavili jednim sportom, posjeduju iskustvo sudjelovanja u različitim sportovima, što je također moglo maskirati dobivene re-

zultate. No, unatoč spomenutim razlikama, čini se opravdanim pretpostaviti da su sudionici sportova u kojima dolazi do fizičkog kontakta između protivnika izloženi specifičnim socijalizacijskim procesima i socijalnim normama u okviru kojih se neopravdanost nasilnih i agresivnih ponašanja relativizira ukoliko takva ponašanja povećavaju vjerojatnost povoljnog ishoda (Conroya i sur. 2001.; Silva 1983.). U prilog navedenom govore i rezultati našeg istraživanja u kojem je utvrđeno da sudionici sportova s dozvoljenim fizičkim kontaktom najviši rezultat postižu na skali Legitimnost lakših prekršaja koja sadrži opise instrumentalno agresivnih ponašanja. S ciljem boljeg razumijevanja činitelja koji su povezani s višim stupnjem percipirane legitimnosti nesportskih ponašanja, u budućim bi istraživanjima dobivene rezultate trebalo provjeriti na većem broju sportaša u okviru longitudinalnog istraživanja. Također, pored spola i obilježja sporta preporuča se u istraživanje uključiti i druge varijable (npr. percepciju ponašanja trenera, motivacijsku klimu i sl.) koje mogu imati važnu ulogu u oblikovanju stavova i ponašanja mladih sportaša.

Zaključak

Studenti i studentice Kineziološkog fakulteta u prosjeku ne toleriraju nesportska ponašanja. Međutim, odgovori na Upitniku percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja protežu se duž cjelokupnog raspona, što upućuje na to da dio ispitanika opravdava korištenje ponašanja koja pripadaju kategorijama lakših i težih prekršaja te verbalne agresije. U odnosu na djevojke, mladići u većoj mjeri toleriraju lakše prekršaje i verbalnu agresiju sportaša koji sudjeluju na odlučujućim sportskim natjecanjima. Mladići i djevojke se ne razlikuju s obzirom na percepciju legitimnosti težih prekršaja koje oba spola dominantno smatraju neprihvatljivima. Konačno, u usporedbi sa sportašima koji sudjeluju u sportovima bez fizičkog kontakta i u sportovima u kojima je fizički kontakt direktno zastupljen, sudionici sportova s dozvoljenim fizičkim kontaktom (nogomet, rukomet, košarka i vaterpolo) statistički značajno više odobravaju lakše sportske prekršaje. Dobiveni rezultati upućuju na potrebu za sustavnom edukacijom budućih nastavnika, trenera i sportskih djelatnika o posljedicama nesportskog ponašanja, ali i o njihovoj ulozi u procesu oblikovanja vrijednosti, ponašanja i stavova mladih sportaša.

Literatura

- Ajduković, D., Löw, A. i Sušac, N. (2011.). Rodne razlike i prediktori partnerskog nasilja u mladenačkim vezama. *Ljetopis socijalnog rada*, 18(3), 527-553.
- Bosnar, K. (2002.). Agresivnost i sport u adolescenata. U: V. Findak (ur.). *Zbornik radova 11. ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske* (str. 105-108). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
- Bushman, B. J. i Anderson, C. A. (2001.). Is It Time to Pull the Plug on the Hostile Versus Instrumental Aggression Dichotomy? *Psychological Review*, 108(1), 273- 279.
- Campbell, A., Sapochnik, M. i Muncer, S. (1997.). Sex differences in aggression: Does social representation mediate form of aggression? *British Journal of Social Psychology*, 36, 161-171.
- Casper, J. (2006.). You Can't be Serious, that Ball was IN: An Investigation of Junior Tennis Cheating Behavior. *Qualitative Report*, 11(1), 20-36.
- Conroy, D. E., Silva, J. M., Newcomer, R. R., Walker, B. W. i Johnson, M. S. (2001.). Personal and Participatory Socializers of the Perceived Legitimacy of Aggressive Behavior in Sport. *Aggressive Behavior*, 27(6), 405-418.
- Coulomb-Cabagno, G. i Rasclé, O. (2006.). Team sports players' observed aggression as a function of gender, competitive level, and sport type. *Journal of Applied Social Psychology*, 36(8), 1980-2000.
- Daniels, K. i Thornton, E. (1990.). An analysis of the relationship between hostility and training in the martial arts. *Journal of Sports Sciences*, 8, 95-101.
- Duda, J. L. (2001.). Achievement goal research in sport: Pushing the boundaries and clarifying some misunderstandings. U: G. C. Roberts (ur.), *Advances in motivation in sport and exercise* (pp. 129-183). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Eagly, A. H. i Wood, N. (1999.). The origins of aggression sex differences; Evolved dispositions versus social roles. *Behavioral and Brain Sciences*, 22, 229-22.
- Eitzen, D. S. (2001.). Ethical dilemmas in American sport: The dark side of competition. U: D. S. Eitzen (ur.), *Sport in contemporary society* (pp. 169-179). New York: Worth.
- Endresen, I. M. i Olweus, D. (2005.). Participation in Power Sports and Antisocial Involvement in Preadolescent and Adolescent Boys. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(5), 468-478.
- Gervis, M. i Dunn, N. (2004.). The Emotional Abuse of Elite Child Athletes by their Coaches. *Child Abuse Review*, 13(3), 215-223.
- Greblo, Z., Gruić, I., Ohnjec, K., Segedi, I. i Pedišić, Ž. (2011.). Konstrukcija upitnika za procjenu percipirane legitimnosti nesportskoga ponašanja. *Društvena istraživanja*, 20(113), 771-792.
- Greblo, Z. i Bosnar, K. (2008.). Mjerna svojstva skale nesportskog ponašanja na uzorku polaznika trenerskih studija. U: B. Neljak (ur.), *Zbornik radova 17. ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske* (str. 119- 124). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
- Greblo, Z., Bosnar, K., Prot, F. i Sporiš, G. (2007.). Iskustvo sportaša adolescentne dobi s nasilničkim ponašanjem trenera i drugih sportaša. *Zbornik radova znanstveno-stručnog skupa Psihologija nasilja i zlostavljanja* (str. 159-168), Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Filozofski fakultet.
- Guilbert, S. (2006.). Violence in Sports and Among Sportsmen: A Single or Two-Track Issue? *Aggressive Behavior*, 32, 231-240.

- Guivernau, M. i Duda, J. L. (2002.), Moral atmosphere and athletic aggressive tendencies in young soccer players. *Journal of Moral Education*, 31, 67–85.
- Husman, B. F. i Silva, J. M. (1984.), Aggression in Sport: Definitional and Theoretical Considerations. U: J. M. Silva & R. S. Weinberg (ur.) *Psychological Foundations of Sport*. (246- 260). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Jarvis, M. (2006.), *Sport Psychology: A Student's Handbook*. London: Routledge.
- Keeler, L. A. (2007.), The Differences in Sport Aggression, Life Aggression, and Life Assertion Among Male and Female Collision, Contact and Non-Contact Sport Athletes. *Journal of Sport Behavior*, 30(1), 57-76.
- Kimble, N. B., Russo, S. A., Bergman, B. G. i Galindo, V. H. (2010.), Revealing an Empirical understanding of Aggression and Violent Behavior in Athletics. *Aggression and Violent Behavior*, 15, 446-462.
- Laklija, M. i Alebić, J. (2012.), Uloga i postupanje škole u slučajevima nasilja nad djecom i obitelji. *Napredak*, 153(3-4), 419-441.
- Mahoney, J. L. i Stattin, H. (2000.), Leisure activities and adolescents antisocial behavior: The role of structure and social context. *Journal of Adolescence*, 23, 113–127.
- Maxwell, J. P., Visek, A. J. i Moores, E. (2008.), Anger and Perceived Legitimacy of Aggression in Male Hong Kong Chinese Athletes: Effects of Type of Sport and Level of Competition. *Psychology of Sport and Exercise*, 10(2), 289-296.
- Maxwell, J. P. i Moores, E. (2007.), The Development of a Short Scale Measuring Aggressiveness and Anger in Competitive Athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 8, 179-193.
- Maxwell, J. P. (2004.), Anger rumination: An Antecedent of Athlete Aggression? *Psychology of Sport and Exercise*, 5, 279-289.
- McIntosh, P. (1977.), *Fair play: Ethics in sport and education*. London: Heinemann.
- Miller, B. W. (2004.), *Cheating in competitive youth football: The effect of coach-created motivational climate on sport morality*. Oslo, Norway: Norwegian University of Sport and Physical Education.
- Nixon, H. L. (1997.), Gender, Sport and Aggressive Behavior Outside Sport. *Journal of Sport and Social Issues*, 21, 379- 391.
- Ogilvie, B. i Tutko, T. (1971.), Sport: If you want to build character, try something else. *Psychology Today*, 5, 60-63.
- Peterson, L. L., Junge, A. A., Chomiak, J. J., Graf-Baumann, T. T. i Dvorak, J. J. (2000.), Incidence of football injuries and complaints in different age groups and skill-level groups. *American Journal Of Sports Medicine*, 28(5 Suppl), S51-s57.
- Petz, B. (2005.), *Psihologijski rječnik*. Naklada Slap: Zagreb
- Preston, I. i Szymanski, S. (2003.), Cheating in Contests. *Oxford Review Of Economic Policy*, 19(4), 612-624.
- Rusac, S. (2010.), Nasilje nad starijim osobama u obitelji na području grada Zagreba. *Ljetopis socijalnog rada*, 16(3), 573-594.
- Russell, G. W. (1993.), *The Social Psychology of Sport*. New York: Springer- Verlag.
- Sesar, K. (2011.), Obilježja vršnjačkog nasilja. *Ljetopis socijalnog rada* 18(3), 497-526.
- Shields, D., Gardner, D. E., Bredemeier, B. i Bostrom, A. (1995.), Leadership, Cohesion, and Team Norms Regarding Cheating and Aggression. *Sociology Of Sport Journal*, 12(3), 324-336.

- Silva, J. M. (1984.), Factors Related to the Acquisition and Exhibition of Aggressive Sport Behavior. U: J. M. Silva & R. S. Weinberg (ur.) *Psychological Foundations of Sport*. (261- 273). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Silva, J. M. (1983.), The Perceived Legitimacy of Rule Violating Behavior in Sport. *Journal of Sport Psychology*, 5, 438-448.
- Smith M. D. (1979.), Towards an explanation of hockey violence — a reference other approach. *Canadian Journal of Sociology* 4, 105–124.
- Smoll, F. L. i Smith, R. E. (2002.), Coaching behavior research and intervention in youth sports. U: F. L. Smoll i R. E. Smith (ur.), *Children and youth in sport: A biopsychological perspective 2nd ed.* (pp. 211–234). Dubuque, IA: Kendall/Hunt Publishing.
- Stephens, D. E. (1998.), Aggression. U: Joan L. Duda (ur.) *Advances in Sport and Exercise Psychology Measurement* (277- 292). Fitness Information Technology, Inc.
- Stuart, M. E. (2003.), Moral issues in sport: The child's perspective. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 74(4), 445-454.
- Tenenbaum, G., Stewart, E., Singer, R.N. i Duda, J. (1997.), Aggression and Violence in Sport: An ISSP Position Stand. U: P. Crocker (ur.) *The Sport Psychologist*, 11(1): 1-8.
- Tsai, E. i Fung, L. (2005.), Sportspersonship in Youth Basketball and Volleyball Players. *Athletic Insight- The Online Journal of Sport Psychology*, 7(2), 37- 46.
- Tucker, L. W. i Parks, J. B. (2001.), Effects of Gender and Sport Type on Intercollegiate Athletes' Perception of the Legitimacy of Aggressive Behaviors in Sport. *Sociology of Sport Journal*, 18, 403-413.
- Vertonghen, J. i Theeboom, M. (2010.), The Socio- Psychological Outcomes of Martial Arts Practice Among Youth: A Review. *Journal of Sports Science and Medicine*, 9, 528-537.
- White, J. W. i Kowalski, R. M. (1994.), Deconstructing the myth of the non-aggressive woman: A feminist analysis. *Psychology of Women Quarterly*, 18, 487-508.
- Young, K. (2000.), Sport and Violence. U: J. Coakley and E. Dunning (ur.), *Handbook of Sports Studies*, (pp. 382-407). London: Sage.

Perceived legitimacy of unsportsmanlike behavior among kinesiology students

Abstract

The aim of the study was to examine the perception of legitimacy of unsportsmanlike conduct among kinesiology students. The study was conducted on a sample of 60 female and 140 male students who completed the Perceived legitimacy of unsportsmanlike behavior questionnaire, Demographic questionnaire and answered several questions about their sport participation. Results revealed that, in important sport competition, male students are more likely to tolerate less serious fouls and verbal aggression. Compared to the participants of collision and non-contact sports, athletes enrolled in contact sports reported significantly higher levels of perceived legitimacy of less serious fouls. The results indicated the need for a more systematic approach in the students' education about causes and consequences of unsportsmanlike conduct.

Key words: sport, athletes, unsportsmanlike conduct, aggression, cheating